

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
Scrisori nefrancoate nu se
primesc.
Manuscrise nu se retrimit.
INSERATE
se primesc la Administrațiune în
Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena: la M. Dukas Nachf.,
Nux. Augenfeld & Emerio Les-
ner., Heinrich Schalek, A. Op-
pelik Nachf., Anton Oppelik.
In Budapesta la A. V. Gold-
berger, Ekstein Bernat, Iuliu
Leopold (VII Erzsebet-köbnt).
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o se-
rie garmonă pe o coloană 10
bani pentru o publicare. Pub-
licări mai dese după tarifi
și învoială. — RECLAME pe
pagina 3-a o seriă 20 bani

GAZETA TRANSILVANIEI

ANUL LXVII.

„GAZETA“ iese în Ne-șar e și
Abonamente pentru Austro-Ungarie
Pe un an 24 cor., pe șase luni
12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-ri de Duminică 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 francoi, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-ri de Duminică 8 fr. pe an.
Se prenumeră la toate ofi-
ciile poștale din țară și din
afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare,
Târgul Inului Nr. 30. etagiu
I.: Pe un an 20 cor., pe șase
luni 10 cor., pe trei luni 5 cor.
Cu d-nul în casă: Pe un an
24 cor., pe șase luni 12 cor.,
pe trei luni 6 cor. — Un esem-
plar 10 bani. — Atât abona-
mentele cât și inserțiunile
sunt a se plăti înainte.

Nr. 119.

Brașov, Luni-Marți 1 (14) Iunie.

1904.

Mocsary despre anchetă.

II.

Afară de articolul principal, ce l'am publicat în numărul trecut, Ludovic Mocsary a scris în „Egyetértés“ încă doi articoli, pe cari nu-i putem trece cu vederea. Astăzi dăm loc, parte verbal parte în resumat, articolului relativ la discuția din anchetă:

După-ce citează pasagiul din vorbirea lui Berzeviczy, în care acesta își desvêlesce intențiunea, ce o are cu proiectul de reformă, Mocsary dice:

„Este evidentă aici tactica și-rétă. După apucătura cu revisuirea regulamentul camerei și după împrumutul comun de 450 milioane, trebuia să se dea ca momelă fanatismului național afacerea Rakoczi și revisuirea instrucțiunii primare — șovinismului“.

D-l Mocsary spune, că acțiunea anunțată cu atâta alaiu a născut un șorece, căci nici proiectul nici vorbele ministrului n'au fost în consonanță cu „marile scopuri și probleme“. De sigur că noul deputat ultrașovinist de la Seghedin (Banffy) va exploata acest lucru, ér în ancheta însăși s'au pronunțat păreri și mai extreme, cari întreceau șovinismul ministrului.

„Publicul își face iluzii, creșdend că pe calea instrucțiunii primare se va pute realiza cu efect maghiarisarea tuturor naționalităților nemaghiare din patrie“.

„Școla elementară alcătuesce temelia întregii cariere școlare, prin care elevul ajunge în clasa cultă. Acastă clasă are trebuință inevitabilă de cunoșcerea limbei maghiare, și este deci de înțeles, că d-l Berzeviczy enunță, că statul are nu numai dreptul, ci și datoria a stăruii pentru învățarea limbei maghiare“.

„Nu ar fi însă corect, decât d-sa ar lua acéta ca pretext spre a ese-

cuta cu fer și foc instruirea limbei maghiare în toate școlile populare, considerate ca școle elementare. În privința acéta a fost foarte plausibile declarațiile prelaților naționalităților, că ei se îngrijesc în de-ajuns pentru instruirea limbei maghiare“.

D-l Mocsary spune mai departe că dintre cei ce învață a ceti și scrie la școla din sat, este disparent procentul acelora, cari sê-și pótă utiliza știința lor în viață. Numărul acestora nu face nici 10%, ér la femei nici atâta. Dór sê scie sloveni rugăciunile. Tótă știința din școla primară se evaporéză.

Constatarea acéta ar trebui luată ca criteriu pentru a judeca la ce rezultat s'ar pute ajunge în școla poporală cu maghiarisarea. Decă peste tot numai 10% din popor profită ceva de instrucția primară, urméză că nici la maghiarisare nu va fi procent mai mare. Vor fi cari vor dice, că și acesta este un rezultat. Vorba e însă, că prin acéta n'am făcut mai mult decât că am căpétat un contingent de 10% de Români séu Slovaci, cari au învățat bine-réu unguresce.

Ceea-ce s'a mai audít în anchetă despre întrodúcerea limbei maghiare ca limbă esclusivă în toate școlele primare, Mocsary dice, că toate acestea au fost demonstrațiuni și ducerea patriotismului la mezat.

În ce privesce proiectul însuși, chiar așa moderat cum e, totuși lovesce adênc în drepturile naționalităților și în autonomia confesiunilor, espunêndu-le la continue șicanări, așa că de o sută de ori mai mult stricăm „contopirei naționale“ proclamate cu atâta emfasă și „înțelegerei reciproce“, decât folosim prin aceea, că învățăm pe un elev al unei naționalități sê declame câte o poesie saturată de patriotism.

Mocsary încheie așa acest articol:

„Cu asemenea înțelepciune legislativă nu contopim națiunea, ci slăbim legăturile întemeiate prin trairul milenar. Nu în limbă, ci în ali-pirea cătră patrie sê ne înțelegem! Aceea nu este decât o halucinațiune, acéta este un lucru posibil, și nu trebuie pentru realizarea lui decât sê ne dăm silința, ca fie-care fiu al națiunii politice ungare sê se declare cu plăcere, că este fiul acestei patrii.“

Vorbirea Metropolitului Mihalyi.

Dăm loc, după „Unirea“ din Blașiu, vorbirei ce a ținut-o I. P. S. Sa Metropolitul Dr. Victor Mihalyi în ședința de la 30 Maiu a anchetei convocată de ministrul Berzeviczy în cauza reformei școlare. Êta-o:

Escelența Vóstră D-le Ministru!
Onorată conferență!

Înainte cu trei luni s'a sfirșit acea luptă de proporții nespuse de mari, prin care s'a dus în deplinire în Franța secularizarea instrucțiunii. Lupta acéta de abia credem, că s'a sfirșit, pentru-că acolo au exilat deci de mii de bărbați de specialitate, cari până aci mult au lucrat pentru promovarea intereselor patriei. În Germania, cu deosebire în Stuttgart, chiar acum deurg pertractările pentru regularea instrucțiunii populare și a dreptului de controlă ce ar fi de a se esercia din partea statului. Acestea două curente: din Franța și Germania, sunt pu totului opuse, întru cât în Germania, față de controlă, ce o eserciează biserica asupra instrucțiunii populare, statul se pörtă mult mai conciliant, până când în Franța, deși e stat unitar, deși nu permit, ca cei din Normandia, Bretagne și Celtii sê învețe în școla poporală în limba lor, ba nu permit nici aceea, ca sê se facă catechisarea în limba celtică, deși li-au succes a contopi feluritele rase, totuși față de școla au folosit măsurile foarte volnice. Acéta arată cumcă

limba unitară în stat nu e suficientă spre a-se pute înțelege, ci au trebuit să recurgă la mijloce, pe cari celelalte state n'ar fi îndrăsnit a-le folosi. Două-deci de mii și mai bine e numărul acelor bărbați de școlă, pe cari i-au exilat din țară. Din acéta cauză află de lucru foarte natural, că înaltul guvern urmăresce instrucția poporală cu osebită atențiune și prin proiectul, ce ni-s'a comunicat, dorește sê pună în praxă atari reforme, pe cari le crede necesari în interesul patriei și în scopul, ca legea despre instrucția poporală sê se esecute mai cu succes, ca până acum. Când iau și eu cuvêntul față de proiectul de sub discuțiune, îmi cer scuzele, decât nu voi fi în stare a-mi desfășura ideile în limba maghiară cu deplină claritate. (Voci: Vorbesce foarte bine unguresce! perfect!) Cu permisia D-Vóstrê amintesc, că până pe a V. cl. gimn. drept că am învățat unguresce, dér deja din cl. VI nemșesce și unguresce, în a VII și a VIII numai nemșesce, maturitatea am de-pus-o în Cașovia nemșesce, după aceea am învățat șese ani în Roma latinesce și italienesce, nici-odată însă n'am studiat în școli românesce. După șose șese ani am propus în Gherla teologia latinesce, apoi am ajuns ca secretar metropolitan și mai târziu ca Episcop la Lugos. A trebuit sê predic românesce, sê concipiez românesce și aci sunt în poziția, că trebuie sê duc corespondență în cinci limbi: în limba mórta latină și în alte patru limbi vii. De aceea îmi cer scuzele, decât nu toate espresiunile îmi vor fi potrivite.

Proiectul din cestiune îl vêd vătêmător înainte de tôte față de părinți, fiindcă spre a înăspri obligâmêntul de a cerceta școla, declară de transgresiune, ce e de a se pedepsi cu 100 cor. faptul, când părinții nu și-ar înscrie la școlă copiii obligai la frecuentarea ei; mai departe pedepsece cu 30 cor. pe aceia, cari și numai într-o di n'ar cerceta școla. Acéta dispoziție e foarte aspră și cum s'a esprimit d-l episcop reformat Antal Gábor,

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

(3)

Constanța — Sinaia.

— Impresii de călătorie. —
— Urmare. —

Marea-Négră négră e în luciura sa și négră e în furia valurilor sale. Vechii Elini o numiau *pontus euxinus*, mare ospitală, nu pentru-că era ospitală, ci pentru-că ei ar fi dorit sê fie așa. Avem în față noastră un specimen caracteristic din psihologia poporului elin, care cerca sê îmblândescă mânia complitului deu stăpânitor al apelor mării printr'un eufemism, de atâtea-ori desmîșnit de cumplita realitate.

Marea-Négră, nu departe de ea Cerna-Voda (apă négră). Ore ce origine sê aibă acéta numire? Marea-Roșie, Galbenă, Albastră — sunt tot atâtea mări cunoscute. Fața și colórea mării a servit ca motiv al acestor numiri. Specialiștii ne spun, că colórea întunecată a algelor de pe fundul mării, e aceea, care se reflectéză la suprafață și-ți face din distanță impresia unei mase uriașe de apă inca-

drată într'un negru albăstriu. De aici numirea de „négră“ a mării negre.

Negru și albastru, colorii de doliu și jale. Se putea un capriciu mai potrivit al întâmplării, decât ca Ovidius, poetul jalei și al desperării, sê-și ispășescă nehib-zuința într'un colțisor mai negru de lume, decât cum sunt plaiurile mării negre? Aici și-a cântat el cântecele sale de inimă albastră în mugetul nemilos și surd al valurilor.

Nu soiu decât marea își sugeréză preste tot ideia pustiului și a morții. În față Mării-Negre însă de la senin și escesul gândurilor de viață până la melancolie și gânduri posomorite, distanța nu e mare.

Mai am un singur dor:
În liniștea sêrii
Sê mă lăsați sê mor
La marginea mării...

reciteză un elev și ne trezesce pe toți din pirotéla amorțitóre a gândurilor.

Sê mori în marginea Mării-Negre! Îl înțelegeți acum pe Eminescu?

Sê pôte cu elevii o lecție mai sugestivă din Eminescu, din poesia mării și a lunei, ca în față Mării Negre?

Cetitorii nu-mi vor lua în nume de

râu, decât mă pierd și în chestii de pedagogie, căci scopul excursiei noastre a fost pur didactic, pedagogic. Am venit sê vedem și sê învățăm.

Nicâiri nu mi-am putut imagina mai plastic feericul tablou din Eminescu, decât aici în față Mării-Negre, sub bolta instalată a cerului și sub luciura aprinsă a lunei:

Luna, luna ese întrégă, se înalță așa bălaș și din țerm în țerm duréză o cărare de vâpae, Că-șe-o repede înmiire de mic unde o așterne Ea, copila cea de aur, visul negurei eterne. Și cu cât lumina-i dulce tot mai multă lămuresce, Cu atât valurile apei, cu-atât țermu par-că cresce, Codrul pare tot mai mare, par-că vine mai aprópe Dimpună cu al lunei disc, stăpânitor de ape.

O lecție de intuiție pe malul mării, o lecție poetică din Eminescu în față sbuciumului valurilor Mării Negre — nu vi-sê pare ceva, nu voesc sê dic original, dér ceva așa de firesc și pedagogic?

O preumblare prin oraș. Călăuzul nostru, un fost coleg de școlă stabilit de ani de zile aici, ne dă informațiunile principale referitóre la situația actuală și trecutul orașului Constanța.

Constanța, capitala județului cu același nume, e situată pe-o mică peninsulă a Mării Negre. Are preste 11 mii locuitori, în majoritate Români, apoi Greci, Turci, Tătari, Bulgari, Ovrei și Armeni. Aspectul orașului cu tótă acéta lume împeștrită de nemuri e curat românesce, ca al tuturor orașelor din România. S'ar și pute at-fel? Constanța dór e singurul port maritim mai însemnat în România. Stradele sunt largi și curățate. Edificiul principal e hotelul Carol ridicat pe promontoriul orașului, în capétul căruia se află farul cel vechiu. În mijlocul pieții Independenței se află statuă poetului Ovidius, ridicată la 1883. Orașul are un gimnasiu clasic, înființat în 1896, și un liceu particular sub conducerea d-lui V. Andronescu.

Constanța zace pe ruinele vechiului oraș Tomi. Inscriptiunile și monumentele (temple — morminte) găsite aici arată splendórea de odinórá a acestui oraș grecesc. Aici își dórme somnul de veci și poetul elegiac Ovidius. La sud-vest de Constanța se mai vêd 2 valuri romane (valul lui Traian), cari au fost ridicate spre apărarea acestui colț al imperiului roman. Resturile de fortificațiuni arată importanța strategică, ce a avut-o Cons-

este și extrem de strictă. După a mea părere de aceea, pentru că obligămîntul de a cerceta toți copiii școlă, după părerea tuturor pedagogilor, nu poate fi realizat nicădea pe deplin. Acesta a prevădut-o și proiectul când a permis dispensarea de la școlă nu numai pentru cei cuprinși de bôle lipiciose și pentru cretinii, fără și pentru aceia, cari locuiesc mai departe de școlă ca trei kilometri; d'ér o demustră convingerea tuturor statelor, chiar și a statului ungar, că e cu neputință, ca toți cei obligați să-și cerceteze școlă. Cu deosebire e cu neputință acesta prin localitățile muntoase. Articol de lege XXXVIII—1868 dispune asupra școlilor cari sunt a se înființa prin cătune. Legea din 1868 nu face amintire de satele de munte, d'ér cestiunea aceasta și acolo e tot atât de gravă. Inspectorul de școlă din comitatul Clușului de pildă, scie foarte bine, că în comuna Retiș, a cărei estindere de aprópe 80 Km \square , și casele îi sunt foarte împrăsciate, nu pot fi constrinși la cercetarea școlii toți cei obligați. Așa-dér, decă din cei 500 mii, cari nu se bucură de instrucțiune, subtragem numărul acelora, cari din cauze fizice și morale nu pot cerceta școlă, ori numai cu mari greutăți, atunci numărul de 500 mii scade foarte tare, și noi tare ne-am bucura, decă la noi barem 82% ar pute cerceta școlă.

Găsesc vătămătoare dispozițiunea acésta pentru părinți și pentru faptul, că mulți dintre ei sunt într'astfel de împrejurări materiale și morale, căt nu sunt în stare a-și îmbrăca toți copiii obligați la școlă și astfel câte un copil obligat la școlă e constrins a sedé în casă din Noemvrie până în Martie. Să considerăm și aceea, că mai ales în ținuturile romănesci, mama nu-și prea poate lăsa copila de acasă, având trebuință de ea în gospodăria casei; în tot decursul iernii mama tórcce, țese în cânepă, lână și humbac, și copila de 10, 12, 15 ani îi dă mână de ajutor. S'a întemplat cu mine, că făcend vizitațiune prin comitatele Caraș și Timiș n'am aflat la școlă nici o singură copilă. (O voce: chiar pentru aceea trebuia pedepsit). Acésta e o împrejurare foarte momentuoasă, pentru-că decă soția nu se îngrijesce de aceea, ca să-și îmbrace bărbatul, copiii și servitorii cu haine țesute de ea, atunci soțul ei merge la vladica și se plânge, că nu-și trebe femeia aceea, pentru-că nu-și împlinesc datorințele de consórtă. Trebe să meditam serios, că ore folositor e pentru patrie și cetățeni, decă împiedecăm pe mama, ca să se îngrijescă de îmbrăcarea familiei? Legea le-a prevădut tóte acestea, și pentru aceea §. 53 din art. de lege XXXVIII—1868 dispune, că băiatul de 10—12 ani nu 8, ci numai 6 luni să umble la școlă, la băieții mai mari de 10

ani în satele, în cari locuitorii se ocupă cu agricultura, senatul școlastic pôte permite, ca pe timpul, când e lucrul câmpului mai mult, copiii, afară de cele 2 luni de vacanță, încă două luni să nu umble, decă la școlă de Duminecă.

D-l referent dice, că cele șese luni sunt prea puține, decă în cele două luni copilul de 10—12 ani nu pôte fi constrins decă la școlă de Duminecă. Prin proiectul de față nu numai că ștergem favorul de care s'ar fi bucurat băiatul respectiv, ori părinții lui, ci mergem și mai departe și pretindem, că decă respectivul băiat de 12 ani trecut, nu corespunde condițiunilor cuprinse în § 14 al proiectului de lege din cestiune, atunci e dator să mai umble încă un an la școlă de tóte zilele. Casseză d'ér acest proiect favorul, ca băiatul în ultimii ani să umble numai la școlă de repetiție și pe lângă acésta îl mai constringe eventual la un an de școlă, decă nu-i în stare să-și însușescă într'un așa grad limba maghiară, ca între împrejurările între cari trăesce, să-și pótă exprima curat și esact gândirile și să scie ceti fluent, scrie după ortografie și calcula. Iertați-mé! d'ér acestea sunt nisce pretensiuni atât de grele, încât une-ori nici chiar tinerii, cari au s'fîrșit gimnasiul, nu sunt în stare a-le duce în îndeplinire. Cu mine s'a întimplat odată, de am recomandat de subnotar la președintele tribunalului pe un tîner jurist, care de altcum era maghiar, și l'am rugat să-l propună spre a fi numit, și am primit de la președintele tribunalului răspunsul, că cum pot cere așa ceva de la el, când respectivul concurent nici nu scie scrie corect unguresce. Cum s'ar puté d'ér pretinde de la copilul de 12 ani, care nici nu e maghiar, ca să învețe în așa măsură unguresce, încât să-și pótă exprima corect ideile și să scie scrie și ceti fluent? Cel puțin pe basa esperiențelor, ce și le-au câștigat d-nii inspectorii școlari la fața locului, s'ar puté constata, că acésta e o așa pretensiune, căt nici în școlile cu limbă de propunere maghiară nu se pôte realiza. (Polonyi Géza: Numai cunoscințele elementare se pretind!) Vătămător aflu proiectul și, pe basa enunțațiunilor d-lui ministru, că proiectul nu e încă întru tóte cristalisat, îndrăsnesc a spune, întru cât îi aflu-dispozițiunile din cale afară severe.

Il aflu vătămător din punct de vedere al comunelor bisericesci, pentru-că lipsește senatul școlastic bisericesc de dreptul, ca el să dispenseze de la obligămîntul de a cerceta școlă pe copiii, cari au cauză suficientă, și dreptul acesta îl transpune reprezentanței comunei politice. Dispozițiunile § 2 din art. XXXIII—1868 așa d'éră le ia de la senatul școlastic și le transpune antistiei comunale. Mai departe,

aceea comună bisericescă, care începînd cu anul 1875 a contribuit la fondul de pensie a învățătorilor cu jertfe materiale; e espusă la aceea, că învățătorul ei neputînd să presteie un așa rezultat, cum am arătat mai înainte, va fi pensionat.

Guvernul astfel capétă dreptul, că pe respectivul să-l trimită de urgență în pensiune pe cale administrativă și astfel învățătorul acela ar primi pensia, ori escontentarea finală din fondul, la care de esemplu comunele bisericesci greco-catolice române de 27 ani au contribuit cu 700 mii cor., în loc ca venitele acestui fond să fie întrebuintate numai pentru pensionarea învățătorilor bătrâni, cari au împlinit 40 ani de serviciu.

D'ér e vătămător pentru comunele bisericesci proiectul din cestiune și pentru aceea, pentru-că învățătorul respectiv pôte fi amovat de la post, séu pentru neglijență, séu pentru lipsa de progres, séu pentru direcție contrară statului, érá completarea oficiului cade în competența guvernului. (O voce: în cazul al doilea). În cazul al doilea, decă acésta n'ar duce la scop, simplaminte școlă s'ar închide. (Aprobări). D'ér acea comună bisericescă, care a edificat locaș corăspunđtor legii, și să nu credeți cum-că inspectorii școlari tractéză cu cruțare în atari casuri, pretinđînd ca școlile să corăspundă în tóte privințele legii, în atari sate în cari ferestri duple nici nu cunosc și case padimentate nici nu sunt, d'ér față de edificiul școlii le pretind tóte acestea, ca sala de propunere să fie înaltă de 4 m., ușile 3 m. (aprobări) dice, comuna bisericescă, care și-a zidit o atare școlă, ore ce va face cu acest edificiu, care a costat mii și mii de florini, și a fost zidită cu bani împrumutați, decă va fi închisă?

(Va urma.)

Brașov, 31 Mai (13 Iunie).

Budgetul instrucțiunii publice.

În ședința de la 10 Iunie a comisiunei financiare a camerei, s'a desbătut budgetul ministrului de culte și instrucțiune publică pe anul 1904. În decursul desbaterii deputații kossutiști au cerut maghiarizare desăvîrșită a școlilor populare. S'a cerut, între altele, maghiarizarea predicățiunii în tóte bisericile din Budapesta. — Ministrul Berzeviczy răspunđînd oratorilor a đis, că proiectul séu cere minimal pentru învățarea limbei maghiare. Regretă, că naționalitățile atacă (sic!) și pretensiunea acésta, cu tóte acestea nu va pași pe terenul retorsiunei. Vră să facă, ca în școlă poporală fie-care să învețe limba maghiară. Mai mult decăt atăta, nu pôte cere. Un mare pas înainte se face prin aceea, că cualificațiunea învățătorilor trece cu totul în resortul statului. Mai declară, că va lua în budget o

sumă óre-care pentru redactarea și tipărirea cărților liturgice gr. cat. în limba maghiară (!) și că își va da tótă silința să se esecute legea despre kisdedov-urii.

Patriarhatul și Români macedoneni. „Pol. Cor.“ din Viena publică următorul comunicat: *Raporturile dintre Patriarhatul ecumenic și legațiunea română din Constantinopol, s'au rupt cu desăvîrșire.* Legațiunea română — dice „Pol. Cor.“, a avut un succes diplomatic pe lângă Pórtă, de óre-ce cererile Românilor au fost recunoscute ca juste și Sultanul le-a primit în mod favorabil. După o altă telegramă, și cercurile oficiale sërbe sunt viu nemulțumite de atitudinea patriarhatului în cestiunile eclesiastice din Macedonia.

Serbarea de la Putna și Maghiarii. În rubrica „Valuri politice“ din numărul de la 12 Iunie al diarului „Bud. Hirlap“ găsim o esplicare ciudată a mészerei prin care rectorul universității din Budapesta a interđis, sub pedépsa eliminării, participarea tinerilor universitari români la serbările de la Putna. Autorul (Jancsó Benedek) dice, că oprirea o motivează împrejurarea, că „în afară de trăsătura caracteristică daco-română, serbarea mai are și o tendență specială anti-maghiară, deóre-ce sərbătorirea voevodului Stefan este pentru Maghiari identică cu sərbătorirea voevodului Mihai. Din cauza acésta acel Român din Ungaria, care participă la acele serbări, nu sərbătorește în Voevodul Stefan, ca și în Mihai Vitezul numai pe eroul, ci mai mult pe învingătorul Maghiarilor. Înaintea Românilor voevodul Stefan e o figură mai mare decăt Mihai Vitezul, deóre-ce acesta din urmă a biruit numai pe Andrei Bathory, pe când cel dintăi (Stefan) a învins pe Matia, cel mai puternic rege maghiar“. Face — din punct de vedere maghiar — istoricul luptei de la Baia și apoi vorbește despre testamentul ce l'a lăsat Stefan fiului său Bogdan, pe care-l numesce „apocrif“, și încheie așa: „Acest testament exprimă și ađi dorințele generale ale opiniunii publice române. Fidelă spiritului acestui testament, opiniunea publică neoficială română, al cărei credeu e daco-romanismul, nu vră să se sprijinescă nici pe Maghiari, nici pe Nemți, ci pe cel care-l socotesc mai puternic, — pe Ruși“. Érá să se fie și mai bine înțeleș, autorul dice, că „deși voevodul Stefan recunoscuse pe regele Matia de stăpânul séu natural“ (?!), totuși el a lăsat cu limbă de mórte cultivarea prieteniei cu Turcii, érá ađi „opiniunea publică română saturată de aspirațiunii daco-române, înlocuesce în calculele ei pe Turc, cu Rusul“.

Unde dai și unde crépă!

tanța în tóte timpurile. Constanța e unica stațiune balneară a țării romănesci și cel mai însemnat debușeu comercial pentru Orient, un fel de Odessă a României.

Suntem în piéta independentiei în fața monumentului poetului Ovidius.

Togă, un volum în mână, capul pleocat, bărbia înfiptă în piept, față trasă — o melancolie caracteristică: desnădăjduire înviorată de o slabă licărire a speranței — chipul sufletesc al poetului de la Tomi, așa precum se reflectéză și din tristiile și epistolele sale pontice.

Mé gândesc la sórtea tragică a nefericitului poet. Născut dintr'o familie nobilă, trăind fără nici o grije materială, încunjurat de-o suită întrégă de prietini și admiratori, strălucind în aureola nemuririi, alintat de favorul întregului oraș, înainte căruia se făcuse cunoscut prin cântecele sale de iubire, în care cântase pe iubita sa Corinna, — tocmai la bătrânețe a ajuns să-și ispășescă păcatele tineretelor. Era trecut de cincidec de ani, când asprul ordin al neînduplecatului Augustus l'a exilat tocmai la marginile Mării Negre în orașul Tomi, îngropat într'o lume outropitoare de barbari.

Pontus euzinus! Marea cea ospitală!

Ce ironie, exclamă poetul nu odată în desperarea sa nu tot-déuna resignată. Marea Negră și ospitală! Cumplit s'a înșelat acela, un mincinos a fost cel-ce i-a dat numele de ospitală! (Euxini mendax cognomine litus, Trist. V. 11. Pontus Euxini falso nomine dictus, Trist. III, 13).

Severul împérat, care ca problemă principală a domniei sale și-a pus ridicarea moravurilor, salvarea societății romane cu un moment mai curénd din abisul corupțiunii, a vėdut în „arta iubirei“ (ars amatoria) și în aventurile de dragoste (amores) ale ușuraticului poet, o directă sfidare a dispozițiunilor sale și ale senatului roman. Acestea sunt păcatele tineretelor sale. A mai intervenit și un incident penibil pentru bătrânul împérat. Cronica scandalóasă a orașului Roma prea înregistrase multe pe socotéla Iuliei, nepóta împératului. Bătrânul Augustus de mult își pierduse îndelunga sa răbdare. În același an, anul 8 după Christos, a fost exilată și Iulia și poetul Ovidius. Fatalitatea a adus cu sine, ca nechibzuitul poet, pôte contra voinței sale, să fie martor la una din scenele scandalóse ale Iuliei. Atât a fost de ajuns. Impératul, care de mult vėduse în autorul artei iubirei pe

autorul intelectual al demoralizării capitalei sale, a vėdut acum în el un complice la tóte scandalele, cari se încuibaseră în familia sa, — și l'a trimis la Tomi.

A fost sfășietor momentul, când simțitorul poet a trebuit să se rupă de Roma, cuibul fericirii sale. Unde-mi sunt prietini? esclamă Ovidius în durerea sa sdrobotóre. Poetul ajunge la Tomi, unde avea să fie înmorméntat de viu. Prietini de odinórá sunt acum aceia, cari prin intrigele lor cėrcă să zădărnicescă rechemarea poetului din exil, spre ceea-ce Augustus se arătase inclinat cătră s'fîrșitul vieții sale.

Amar a fost momentul, când s'a zămislit în mintea nefericitului poet versurile:

Donec eris felix, multos numerabis amicos;
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Nu vi-se pare óre semnificativ, că neferioitul nostru Eminescu, din tótă bogăția de versuri a poetului roman, s'a simțit îndemnat, să traducă în romănescce tocmai și numai versurile de mai sus:

Până vei fi fericit, numera-vei amici o mulțime,
Cum se vor întuneca vremile, singur rămâi.

De-odată cu Augustus se cobórá în mormént și ultima speranță a lui Ovidius. De Tiberius, de misantropul Tiberius, cine n'a auzit séu n'a cetit ceva?

Poetul móre uitat de toți probabil în anul 18 după Christos.

Geniul latinității a voit, ca cel puțin după mórte, spiritul poetului să nu mai plazeze în regiuni rėsbătute de urgia barbarilor. Cenușa poetului ađi zace pe pământ românesc.

În vârtejul gândurilor cetesc inscripțiunea de pe pedestalul monumentului, autoepitaful poetului:

Hic ego, qui iaceo, tenerorum lusor amorum,
Ingenio perii Naso poeta meo.
At tibi, qui transis, ne sit grave, quisquis amasti,
Dicere: Nasonis molliter ossa cubent!

Trist. III, 3.

(Cel-ce zac aici, eu poetul Nasone, cântăret al dragostilor tineresci, am căcut victimă propriului meu talent. Ție însă trecătorule, decă inbit-ai când-va în viața ta, nu-ți cadă greu a dice: În pace odihnescă poetul Nasone!)

În pace și vecinic între ai săi, odihnescă poetul Ovidius Naso!

Ne-am depărtat.

(Va urma.)

Cursul la bursa din Viena.

Din 11 Iunie n. 1904.

Renta ung. de aur 4%	118.—
Renta de corone ung. 4%	97.2)
Impr. căil. fer. ung. în aur 3 1/2%	88.80
Impr. căil. fer. ung. în argint 4%	97.60
Bonuri rurale croate-slavone	98.—
Impr. ung. cu premii	206.—
Losuri pentru reg. Tisei și Seghedin	160.—
Renta de hârtie austr.	99.25
Renta de argint austr.	99.05
Renta de aur austr.	117.55
Rente de corone austr. 4%	99.30
Bonuri rurale ungare 3 1/2%	90.75
Losuri din 1860.	152.—
Acții de-ale Băncii austro-ungară	16.22
Acții de-ale Băncii ung. de credit	745.50
Acții de-ale Băncii austr. de credit	640.25
Napoleonori	19.04

AVIS!

In sensul §-lui 65 din statute, Direcțiunea institutului nostru în ședința plenară de azi a decis **reducerea procentului după depunerile spre fructificare elocate la noi începând cu 1-a Iulie nou a. c. de la 5% la 4 1/2%**, despre ceea-ce avisăm pe toți onorații noștri deponenți spre binevoitoare orientare.

Făgăraș, 11 Iunie 1904.

„FURNICA“

casă de economii, societate pe acții.

1891.1—1

Nr. 4190—1904.

PUBLICAȚIUNE.

Subsemnatul oficiu de dare orășenească aduce la cunoștința publicului, că consemnarea proiectelor de dare pro 1904 pentru antreprinderile obligate a da socoteli publice, în sensul §-ului 18 al Art. de lege XLIV ex 1888, este expusă începând dela 14 Iunie a. c. spre vedere publică pe timp de 8 zile.

Partidele interesate își pot înainta eventualele lor observări în scris până la începerea pertractării, la direcțiunea financiară reg., s'au chiar în ziua de pertractare la comisiunea pentru măsurarea dării.

Comisiunea acésta va pertracta afacerea acestor dări Joi în 23 Iunie, a. c. la 8 ore a. m. în sala din casa Sfatului din Brașov; cei interesați se pot prezenta la pertractarea comisiunei.

Brassó, 14 Iunie, 1904.

(1892.1—1) *Oficiul de dare orășenesc.*

Novitate. MAGAZIN DE HAINE Novitate.

pentru bărbați și băeți.

Subscrisul are onóre a aduce la cunoștința Onor. public, că mi-am mărit magazinul meu cu bună reputație, de confecțiuni pentru dame

GOLDMAN N. P.

cu un magazin de

haine bărbătesci, de băeți și copii,

correspundător cerințelor moderne, pe care l'am instalat în

Piața, Șirul inului în palatul lui Czell.

Prețurile cele mai ieftine.

Pui la dispoziția On. public executarea cea mai bună și efectuarea cea mai solidă.

Principiul meu este, eu câștig puțin să fac vânzare mare.

Rugându-mă de o cercetare numărósă, rămân

Cu tótă stima

GOLDMAN N. P.

magazin de haine bărbătesci, de băeți și copii (palatul Czell).

Mare surprindere!

In viață nu se mai dá nici când o as-menea ocașie!

500 bucăți cu fl. 1.95.

Un orologiú de precisiune aurit minunat, cu mers regulat, garanție de 3 ani împreună cu un lanț potrivit, 1 cravată de domni modernă de mătasă, 3 bucăți năfrâmi de buzunar fine, 1 inel de bărbați admirabil cu pétră imitație, 1 portmoneu elegant de piele, 1 oglindă minunată, de buzunar, 1 pár. nasturí de manșete, 3 nast. la pept, cu încheietóre patent de aur doublé 3%, 1 recvisită de scris prima-nickel, 1 drăgálaș album cu chipuri, conținând 36 chipuri de cele mai frumoșe din lume, 1 broș de dame parisian, elegant (novitate), 1 pár. de butoni de peatră brillant-simili, fórté seducătoare, 3 obiecte de jux, de veselie pentru tineri și bătrâni, 20 obiecte de correspondență importante și încă alte 400 de diferite obiecte de lipsă în casă. **Tóte la oaltă împreună cu orologiul, care singur plătește acești bani, costă numai fl. 1.95.**

Espedarea cu rambursá séu trimiterea înainte de bani, se face prin casa vieneză de espedare centrală

P. LUST, Kracovia nr. 188.

NB. Pentru comande ce nu convin se înapoiează banii. 3-3

Abonamente la

„Gazeta Transilvaniei“

se pot face ori și când pe timp mai îndelungat séu lunar.

Deschiderea Basinurilor

de băi în liber și a

Basinului cel mare de înotat,

al stabilimentului de băi ale Eforiei școalelor centr. române din loc sunt deschise din 9 Iunie a. c.

Basinul de înotat este deschis în fie-care zi: pentru Domni dela 5—7 ore dimineața, și dela 11 ore a. m. până la 7 ore séra.

Pentru dame e rezervat timpul dela 7—11 ore a. m.

Pentru cei cari nu știu înota

stau la dispoziție 2 basinuri pentru Domni și Dóme tótă ziua.

Atât basinurile cele mici, cât și cele mari se umplu cu apă curată din conductul de apă orășenesc și se încălesc în mod artificial tot-déuna până la 20° C.

Se pot lua lecții de înotat sub conducerea unui calificat maestru de înotat, din Budapesta.

O baie costă pentru Domni cu rufe	40 bani;
" " " " copil " "	30 "
" " " " Domni fără rufe	30 "
" " " " copil " "	20 "

(4-6.)

Cruce séu stea duplá electro-magnetică

Patent Nr. 86967.

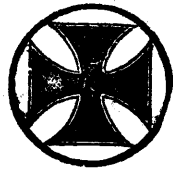
Nu e crucea lui Volta.

Nu e mijloc secret.

Vindecă și invioréază

pe lângă garanție.

Deosebită atențiune e a acest aparat vindecă bo-

se da împrejurării, că le vechi de 20 ani.

Aparatul acesta vindecă și folosește contra: durerilor de cap și dinți, migrene, neuralgie, împedecarea circulațiunei sângelui, anemie, amețeli, țuituri de ureche, bătăie de inimă, sgârciuri de inimă, asmă, auțul greu, sgârciuri de stomac, lipsa poftel de mâncare, reocea la mâni și la picioare, reumă, podagră, ischias, udul în pat, influența, insómnie, epilepsia, circulația neregulată a sângelui și multor altor bóle, cari la tractare normală a medicului se vindecă prin electricitate. — *In cancelariu mea se află atestate încurse din tóte părțile lumii, cari prețuesc cu mulțămire invențiunea mea și ori-cine póte examina aceste atestate Acel pacient. care în decurs de 45 zile nu se va vindeca, i-se retrimite banii. Unde orice încercare s'a constatat zădarnică, rog a proba aparatul meu.*

Atrag atențiunea P. T. public asupra faptului, că **aparatul meu nu e permis s'ese confunde cu aparatul „Volta“, de óre-ce „Ciasul-Volta“** atât în Germania cât și în Austro-Ungaris a fost oficiuș oprit, fiind nefolositor. pe când aparatul meu e în genere cunoscut apreciat și cercetat. Deja ieftinătatea crucii male electro-magnetice o recomandă îndeosebi

Prețul aparatului mare e 6 cor. Pretul aparatului mic e 4 cor. folosibil la morburí, cari nu sunt mai vechi de 15 ani. folosibil la copii și femei de constituție fórté slabă.

Expediție din centru și locul de vânzare pentru țérá și streinătate etc.

MÜLLER ALBERT, Budapesta, V, Strada VADÁSZ 42 A./E. colțul strada Kálmán.

Plecarea și sosirea trenurilor de stat reg. ung. în Brașov.

Valabil din 1 Maiú st. n. 1904.

Plecarea trenurilor din Brașov.

Dela Brașov la Budapesta:

- I. Trenul mixt la óra 5:32 min. dim.
- II. Tr. accel. (peste Clușiu) la ó. 2:45 m. p. m.
- III. Trenul de pers. la óra 8:13 min. séra.
- IV. Tr. accel. p. Arad la órele 10:26 m. séra.

Dela Brașov la Bucuresci:

- I. Trenul de persóne la óra 3:55 m. dim.
- II. Tren accel. la órele 5:14 m. dim.
- III. Trenul mixt la órele 11:35 m. a. m.
- IV. Trenul accel. la óra 2:19 min. p. m. (ce vine pe la Clușiu).
- V. Tren mixt la órele 6:50 séra. (* Circulă numai până în Predeal)

Dela Brașov la Kezdi-Oșorheiu și Ciuc-Ghimes:

- I. Trenul de pers. la óra 5:25 min. dim.*
- II. Trenul mixt la óra 8:45 min. a. m.* (* au legătură până la Ciuc-Gyimes).
- III. Trenul de per. la óra 2:50 m. p. m. (are legătură cu Ciuc-Szereda.)

Dela Brașov la Zérnesci (gara Bartolomeiu)

- I. Trenul mixt la óra 9:2 min a. m.
- II. Trenul mixt la óra 3:14 min. p. m.
- III. Trenul mixt la óra 9:47 m. séra.
- IV. Trenul mixt la óra 6:14 m. dim. (Nu mai dela Iunie Dumineca și în serbători).

Sosirea trenurilor în Brașov:

Dela Budapesta la Brașov:

- I. Tren acc. p. Arad la órele 5:07 m. dim.
- II. Trenul de persóne la óra 7:50 dim.
- III. Tr. accel. peste Clușiu la ó. 2:9 m. p. m.
- IV. Trenul mixt la óra 9:27 min. séra.

Dela Bucuresci la Brașov:

- I. Trenul accel. la óra 2:18 min. p. m.
- II. Trenul mixt. la óra 9:18 min. séra.
- III. Trenul pers., la óra 4:55 m. p. m.
- IV. Tren. de pers. la óra 7:41 min. dim. (care circulă numai dela Predeal).
- V. Tr. accel. la órele 10:14 m. séra.

Dela Kezdi-Oșorheiu și Ciuc-Ghimes la Brașov:

- I. Trenul de persóne la óre 8:25 m. dim. (are legătură cu Ciuc-Szereda).
- II. Trenul de pers. la óra 1:59 m. p. m. (are legătură cu Ciuc-Gyimes).
- III. Trenul mixt, la óra 6:10 m. séra.*
- IV. Tren de pers. la órele 10:01 m. séra.* (* au legătură dela Tușnad.)

Dela Zérnesci la Brașov (gar. Bartolomeiu.)

- I. Trenul mixt la óra 7:02 min. dim.
- II. Trenul mixt la óra 1:12 min. p. m.
- III. Trenul mixt la óra 7:43 séra.

Handwritten signature or mark.